

УДК: 336.2

Фаріон М. М.

**к. е. н., доцент Тернопільського національного економічного університету,
м. Тернопіль**

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ.

Farion M. M.

PhD, associate professor Ternopil National Economy University, Ternopil

COMPARATIVE ANALYSIS SOURCES OF BUDGET REVENUES THE EU AND UKRAINE.

Анотація: Доходна частина Державного бюджету є одним із основних знарядь макроекономічної стабілізації й економічного зростання країни та високого рівня життя населення. Це зумовлює необхідність проведення комплексу заходів щодо забезпечення нового і своєчасного надходження до Державного бюджету доходів і здійснення витрат, постійного їх аналізу. Перевищення видатків над доходною частиною бюджету призводить до падіння виробництва, дефіциту бюджету, зумовлює появу державного боргу, а в цілому спричиняє падіння рівня життя населення. Мобілізуючи кошти в державному бюджеті, держава підтримує належний соціальний клімат та стимулює рівномірний розвиток економіки по всій території, впливає на національні, демографічні, екологічні та регіональні процеси.

На сьогоднішній день бюджет країни розглядається не лише як фінансовий план, а й як основний інструмент фінансової стабілізації і як один із чинників підвищення економічної ефективності всіх секторів економіки. Актуальний стан державних фінансів країни є об'єктом аналізу не тільки громадськості та керівних органів держави, а й міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів.

Summary: Of the state budget is one of the main instruments of macroeconomic stabilization and economic growth and high living standards. This necessitates a set of measures to ensure the timely and new revenues to the State budget revenue and expenditure and direct analysis. The excess of spending over revenue part of the budget leads to falling production, budget deficit, public debt causes the appearance and generally causes decline in living standards. Mobilizing funds in the state budget, the state maintains proper social climate and stimulate the economy even throughout affects the national, demographic, environmental and regional processes.

To date, the country's budget is seen not only as a financial plan, but as a basic tool of financial stability as one of the factors increasing the economic efficiency of all economic sectors. The current state of public finances of the country are the object of analysis not only of the public and the governing bodies of the state, but also international financial institutions and private investors.

Ключові слова: Державний бюджет, доходи бюджету, видатки бюджету, податкові надходження, офіційні трансферти, економіка країни, рівень життя населення, макроекономічні показники, ВВП.

Keywords: State budget, budget revenues, expenditures, tax revenues and official transfers, the economy, living standards, macroeconomic indicators GDP.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки нашої держави, незадовільний рівень життя населення та дефіцит державних коштів, ставить потребу в детальному розгляді та аналізі практичних і теоретичних аспектів формування доходної частини Державного бюджету України, а також методів усунення недоліків їх функціонування.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Огляд наукових досліджень і публікацій стверджує, що проблеми формування і використання коштів Державного бюджету все більше цікавить вітчизняних науковців. Окремі напрями досліджень відображені в наукових працях: О.Д. Василика, С.С. Гасанова, В.М. Дем'янишина, О.В. Зварича, Т.І. Єфименка, А.І. Крисоватого,

Л.В. Лисяка, Ю.В. Пасічника, В.М. Федосова, Л.В. Феценка, С.І. Юрія та інших.

Ціль статті: провести аналіз формування Державного бюджету України, розкрити сутність доходної її частини із встановленням сильних та слабких сторін. Порівняти формування доходної частини бюджету країн ЄС та України.

Основний матеріал: Економічна криза і суперечності у бюджетному процесі на початковій стадії трансформаційних змін змусили пережити в Україні проблеми поповнення бюджету грошовими коштами, надходження до бюджету у вигляді взаємозаліків, недовиконання більшості бюджетних планів, реструктуризації боргів як засобу боротьби з недоїмками, порівняно невисокий рівень податкових надходжень. З часом завдяки трансформації бюджетної і податкової систем деякі з них відійшли в минуле, а деякі змінили свій характер або ступінь впливу і досі залишаються нерозв'язаними в повній мірі. Крім того, такі проблеми, як ухилення від оподаткування, втрати бюджету від пільг, високе податкове навантаження, порівняно високий для України рівень зовнішньої заборгованості залишаються актуальними і мають негативний вплив на стан справ в бюджеті.

Формування доходної частини бюджету, як в Україні так і в інших країнах ЄС є ключовим аспектом в піднятті економіки країни і перебуває під постійним контролем держави. Сьогодні немає жодної країни, яка б не розглядала і вирішувала щоденні проблеми наповнення бюджетів.

Дослідження проблем формування доходної частини бюджету України, а також країн ЄС викликає постійний інтерес. Наповнення бюджету займає вагомe місце у рівні економічного розвитку країни, адже правильне здійснення бюджетного процесу є запорукою належного і стабільного рівня життя населення. Для досягнення цього балансу, насамперед, уряд, вищі органи влади мають працювати раціонально та підтримувати економіку на належному рівні. Саме від їхньої праці, від проведення діючих реформ, які поступово будуть набирати ефективності залежить майбутнє. З огляду на це, тільки через державний бюджет вищі органи влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої фінансової політики, регулювання економіки та

стимулювання ефективного розвитку. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і підвищенню зайнятості [7, с. 16].

Визначення сутності поняття «формування доходної частини бюджету» має включати такі складові:

- розподіл та перерозподіл вартості внутрішнього валового продукту;
- мету формування доходної частини бюджету – для виконання державою своїх функцій;
- нормативну та законодавчу сторони формування доходів державного бюджету [8, с. 350].

У період фінансової незабезпеченості бюджетними ресурсами необхідно досліджувати засади регулювання системи доходів бюджету держави для визначення підходів її удосконалення в майбутньому.

Процес формування доходів державного бюджету в Україні базується на таких основних принципах:

- формування доходів повинно здійснюватись згідно з чинним законодавством;
- планування пріоритетних податків, які формують основну базу надходжень до держбюджету;
- встановлення доходів з корегуванням їх на показники боргових зобов'язань за попередні роки;
- мінімізація податкового тиску;
- вирівнювання підходу до умов оподаткування суб'єктів;
- спрощення системи адміністрування податків;
- встановлення зрозумілих процедур податкового обслуговування;
- уніфікація форм податкової звітності та вдосконалення інструкцій щодо їх заповнення;
- вдосконалення приймання податкової звітності в електронному вигляді [9, с. 176].

Отже, бюджетні доходи формуються в результаті економічних відносин, що виникають між державою і підприємствами, установами, організаціями та громадянами у процесі формування централізованих грошових фондів.

Формування таких доходів є об'єктивною потребою. Це зумовлено тим що в руках держави щорічно концентрується певна частка національного доходу, яка необхідна для задоволення соціально-економічних і культурних потреб громадян, розв'язання завдань обороноздатності країни, покриття загальних витрат державного управління, забезпечення перспективи економічного зростання країни.

Доходи державного бюджету не мають спеціального цільового призначення і використовуються без урахування джерела їх надходження.

Основним джерелом формування бюджетних ресурсів є податкові надходження, сутність яких, у першу чергу, полягає у примусовому відчуженні державою частини новоутвореної вартості [5, с. 89]. Податки, збори та обов'язкові платежі є основною формою участі держави у розподілі і перерозподілі ВВП з метою залучення його частки до основного централізованого фонду грошових коштів держави.

Виконати бюджет означає забезпечити надходження запланованих доходів до всіх ланок бюджетної системи та профінансувати заходи, затверджені в бюджеті держави. Основою успішного виконання бюджетів усіх рівнів є своєчасне і повне надходження доходів, яке забезпечується раціонально організованою системою їх стягнення. Система мобілізації доходів повинна забезпечити рівномірне, регулярне і стійке надходження коштів на рахунки бюджету, а також таке їх документальне оформлення, яке б дало змогу фінансовим органам мати своєчасну інформацію про виконання плану за доходами [7, с. 410].

Таблиця 1.1

**Динаміка основних макроекономічних показників України
за 2007-2015рр. [10; 11]**

№	Показники (млрд.грн)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Податкові надходження	116,6	167,8	148,9	166,9	261,6	274,7	262,7	280,2	409,4
2	Неподаткові надходження	42,1	52,8	50,6	65,1	49,1	68,2	72,9	68,3	120
3	Офіційні трансферти	4,3	7,8	7,7	6,6	2,7	1,2	1,6	2,1	3,1
4	Цільові фонди	0,6	1	0,6	1,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
5	Доходи від операцій з капіталом	1,1	2,1	1,1	0,5	0,5	1,3	0,2	0,9	0,2
6	Разом	165,9	231,7	209,7	204,6	314,6	346,7	339,2	357,1	534,7

У аналізований період сума доходів бюджету коливається з 2007р. по 2008р. доходи зростають від 165,9 млрд.грн до 231,7 млрд.грн., проте вже порівняно з 2009р. та 2010р. почали зменшуватися від 231,7 млрд.грн. на 22 млрд.грн. щодо 2009, а з 2010 на – 27,1 млрд.грн.. З 2010 р. по 2012 р. доходи зростають з 240,6 млрд. грн. до 346,1 млрд. грн., проте вже у 2013 р. показник знизився на 6,9 млрд. грн.. до 339,2 млрд. грн., що пов'язано зі зменшенням суми податкових надходжень в структурі доходів. У 2014 р. сума зросла до 357,1 млрд. грн., тобто на 17,9 млрд. грн., або 5,3%, а вже у 2015р. сума доходів становить 534,7 млрд.грн., тобто на 177,6млрд.грн. зросла від попереднього року.

Якщо проаналізувати показники, які формують доходну частину Державного бюджету, вирізняються саме податкові надходження котрі мають найбільшу частку, щодо його формування. Обсяг податкових надходжень до Державного бюджету України протягом проаналізованого періоду має

тенденцію до зростання, окрім, 2009р. та 2010р. де вони становили меншу суму порівняно з попереднім 2008р., з 2009р. зменшилися на 18,9 млрд.грн щодо 2008, а з 2010 зменшилися на 1млрд.грн також щодо цього ж року. Найбільше зростання спостерігається у 2015 р. на 129,2млрд. грн..

До доходної частини Державного бюджету з урахуванням міжбюджетних трансфертів у 2015р надійшло 534694,8 млн. грн., що на 177610,6 млн грн., або на 49,7% більше аналогічного показника за 2014р. У тому числі до загального фонду Державного бюджету надійшло 530758,7 млн грн., до спеціального – 30936,2 млн грн. (табл. 1.2.)

Таблиця 1.2

Доходи державного бюджету за 2013-2015 роки [10, с 13]

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2015 рік в порівнянні з 2014 роком	
				Абсолютний приріст, млн. грн.	Темп приросту, %
Державний бюджет, млн. грн., у т.ч.:	339226,9	357084,2	534694,8	177610,6	49,7
Загальний фонд, з нього	291572,5	310653,2	503758,7	193105,4	62,2
Міжбюджетних трансфертів	1469,2	1952,6	2667,7	715,1	36,6
Спеціальний фонд, з нього	47654,4	46431,0	30936,2	-15494,8	-33,4
Міжбюджетних трансфертів	140,0	165,4	476,3	310,9	188,0

Порівняно з 2014 роком найбільшими темпами зростали такі надходження до державного бюджету:

- податок та збір на доходи фізичних осіб – у 3,6 рази, або на 32416,2 млн. грн.. Це зумовлено перерозподілом коштів між державним і місцевими бюджетами, а саме частковим зарахуванням надходжень податку до Державного бюджету, при цьому у розмірі 25% податку – на відповідній території України та 60% - на території міста Києва. Раніше ці кошти надходили до місцевого бюджету;
- податок на додану вартість з ввезених на територію товарів – на 29,3 % (збільшення на 31479,3 млн. грн.);

- ввізне мито – у 3,2 рази (або на 27492,4 млн грн.);
- податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (збір) – на 31,9% (збільшення на 26137,9);
- рентна плата за користування надрами – у 2 рази (або на 18790,5 млн. грн.), акцизний податок на 40,4% (або на 18169,8 млн грн.);
- власні надходження бюджетних установ – на 19,6% (або на 4321,6 млн. грн.);

Також було отримано від продажу 3G ліцензій 8770,4 млн. грн..

При цьому зміни у податковому господарстві вплинули на надходження деяких бюджетоутворюючих податків та зборів до Державного бюджету у 2015 році. Так, проти 2014 року знизилися такі основні надходження:

- податок на прибуток підприємств – на 12,9% (або на 5165,6 млн. грн.);
- екологічний податок – на 69,4% (або на 2509,1 млн. грн.);
- інші неподаткові надходження (здебільшого за рахунок збору з операцій з купівлі іноземної валюти в безготівковій та/або готівковій формі – зменшення на 95,7% (або на 6374,5 млн. грн.)) [10, с 13]

Результати виконання бюджету дуже часто тією чи іншою мірою різняться від тих цілей і завдань якими керувалися при його складанні і затвердженні. В окремих випадках такі розбіжності, хоч вони і не були заплановані, можна визнати корисними, однак як правило одержання результатів відмінних від запланованих означає що бюджетна політика покладена в основу затвердженого бюджету, не проводилась, не було і дієвого контролю за її здійсненням.

Аналізуючи обсяги й структуру доходів Державного бюджету України можна зробити такі узагальнення:

- держава докладает зусиль для постійного зростання доходів Державного бюджету України, про що свідчать дані за 2007-2015 рр.;
- поступове та незначне зростання доходів державного бюджету свідчить про негативні тенденції в економіці країни, що пов'язані з подоланням фінансово-економічної кризи;

- зі структури доходів Державного бюджету України можна спостерігати, що уряд країни основну увагу концентрує на формуванні доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Фінансовим підґрунтям діяльності Європейського союзу є загальний бюджет ЄС та спеціальні структурні фонди.

Загальний бюджет Європейського Союзу – це документ, який встановлює і санкціонує загальну суму доходів і витрат на кожен рік, що вважаються необхідним для Співтовариства.

Бюджет ЄС побудовано на принципах ефективного фінансового управління:

- принцип єдності та принцип бюджетної точності означає, що всі доходи і витрати співтовариства повинні бути включені в єдиний документ;
- принцип строковості (періодичності) означає, що бюджет повинен прийматися на один бюджетний рік, а кошти заплановані на поточний бюджетний рік повинні бути використані протягом такого року;
- принцип рівноваги означає, що прогнози, щодо надходжень на бюджетний рік повинні дорівнювати асигнуванням на цей рік;
- принцип одиниці обліку, за яким бюджет планується й виконується в євро і рахунки відображаються у євро;
- принцип універсальності означає, що загальний дохід може бути використаний для покриття загальних асигнувань бюджету, за винятком обмеженої кількості доходів, що виділяються на конкретні статті витрат. Всі доходи складають бюджет без коригування у відношенні один до одного;
- принцип специфікації означає, що всі асигнування повинні здійснюватися з конкретною метою, щоб уникнути плутанини між ними;
- принцип раціонального управління фінансами базується на принципах економічності, ефективності та дієвості;
- принцип прозорості (відкритості), забезпечення доступності та надійності інформації про рахунки і реалізацію бюджетного процесу.

Формування доходної частини бюджету ЄС здійснюється з урахуванням таких договірних обмежень:

- бюджет ЄС не повинен бути в дефіциті, а це означає, що дохід повинен покривати всі витрати;
- максимальний розмір витрат ЄС, відомий як “граничні ресурси”, узгоджується між країнами-учасниками у багаторічних угодах.

Особливостями фінансів ЄС є те, що вони утворюються повністю за рахунок власних фінансових ресурсів, без обмеження інших видів джерел, а їх збором і передачею до бюджету ЄС займаються безпосередньо країни-учасники. З метою підтримки бюджетної дисципліни, Європейський Союз не приймає будь-які рішення, які можуть мати істотні наслідки для бюджету без надання гарантій щодо можливості фінансування в межах власних коштів Союзу. Ось чому принцип рівноваги надходжень та асигнувань на бюджетний рік є дуже важливим. Запозичення для покриття будь-якого дефіциту бюджету, що може виникнути, несумісні з власною системою ресурсів ЄС.

За даними ЄС, доходи поділяються на чотири категорії (рис. 1.3):

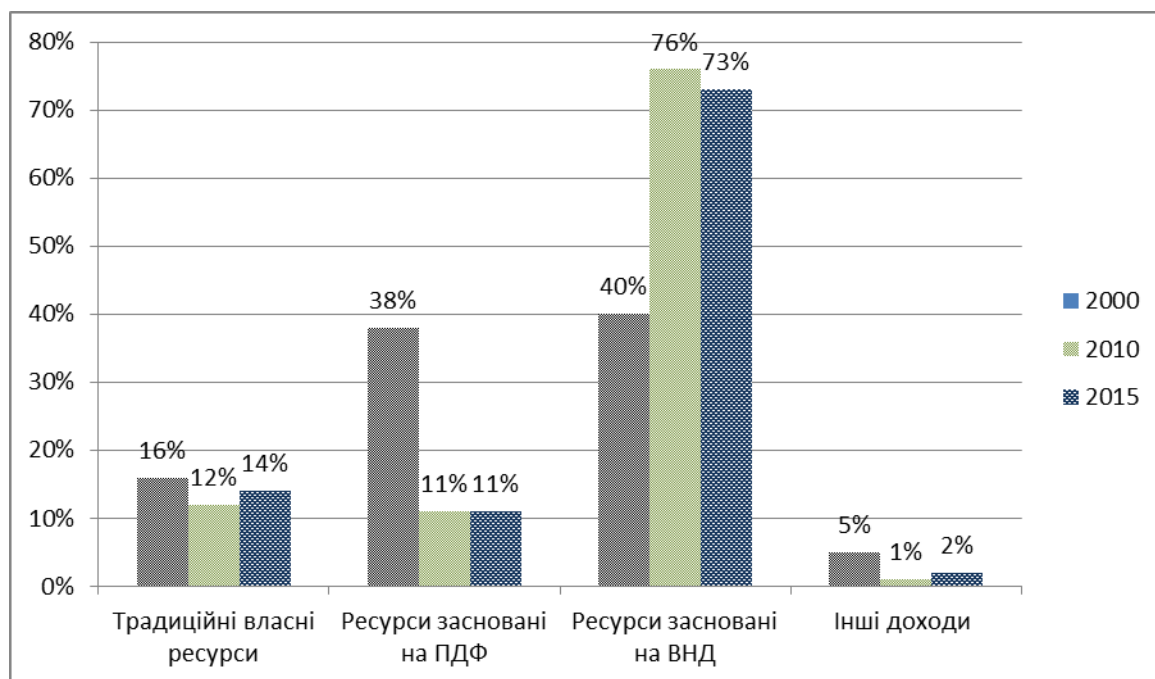

Рис. 1.3 Структура доходів бюджету ЄС в 2000, в 2010 та в 2015 роках [12]

Традиційні власні ресурси – це, в основному, імпортне мито за ввезення товарів до країн ЄС. Ввізне мито справляється в державі, де відбувається

імпорт і передається бюджету ЄС в повному обсязі за вирахуванням витрат на адміністрування податку.

Європейська комісія має у своєму складі інспекторів для забезпечення дотримання правил збору цих податків у країнах Союзу. Останні, в свою чергу, несуть повну відповідальність за порушення договірних умов передавання доходів в бюджет ЄС і повинні здійснювати відшкодування збитків за рахунок своїх власних коштів.

Доходи, що надходять до бюджету ЄС від податку на додану вартість, являють собою суми відрахувань від ПДВ, зібраного у країнах-членах Співтовариства.

Податок на додану вартість - це податок, який сплачується від продажу товарів (робіт, послуг) на території Європейського Союзу і розраховується країнами-учасниками ЄС по єдиній системі, що визначена директивами Ради ЄС, прийнятими в різні роки.

Хоча зберігається значна диференціація за структурою ставок ПДВ в Євросоюзі та за їх рівнями, але існують рамкові положення відносно:

- можливості застосування не більше двох ставок ПДВ (стандартної і зниженої);
- мінімальних розмірів стандартних та знижених (пільгових) ставок ПДВ;
- заборони застосування підвищених ставок ПДВ для товарів і послуг соціальної спрямованості.

Так, за офіційними даними, стандартні ставки ПДВ у країнах ЄС станом на 01 січня 2010 року коливалися від 15% (Кіпр, Люксембург) до 25% (Данія, Швеція). Станом на 01 січня 2015 року у країнах ЄС коливалися від 10% до 30[12].

Доходи загального бюджету ЄС від ПДВ у 2015 та 2010 році були заплановані на рівні 11% загальної виручки у той час як в 2000 році вони склали 38%. Наявність ПДВ в податковій системі держави – обов'язкова умова її приєднання до ЄС, тому що фінансові надходження від податку на додану вартість – важливе джерело формування бюджету ЄС.

Ресурси засновані на валовому національному доході (ВНД або ВВП) всіх вхідних у ЄС держав утворюють найбільше джерело доходів. Це балансує стаття, яка визначається виходячи з розмірів ВВП за узгодженими правилами відповідно до потреб бюджету. Країни-учасниці ЄС можуть користуватися деяким коректуванням при розрахунку своїх внесків. Спірні питання вирішуються за допомогою контрольних перевірок, переговорів, звернень до Європейського суду.

Інші доходи становлять приблизно 1-5% загального бюджету ЄС та включають:

- відсотки за вкладками або за простроченими платежами;
- штрафи з підприємств за порушення конкуренції або інших законів;
- податки із заробітної плати співробітників ЄС;
- внески країн-учасниць ЄС для фінансування громадських програм;
- платежі, що не входять до організацій ЄС;
- будь-які інші кошти, що залишилися від попереднього бюджету.

Висновки з даного дослідження: Основними проблемами формування доходів Державного бюджету України є неефективне бюджетне планування й прогнозування, на функціонування яких впливають ряд чинників: значні масштаби тіньового сектору економіки, інфляція та інфляційні очікування, нестабільність правового поля і неузгодженість законодавчих норм, неточність та часта змінюваність вхідних прогнозних параметрів, також до проблем відносимо високий рівень тінізації економіки, причинами поширення якого є хронічний дефіцит бюджету, збитковість легального підприємництва та корупція.

Проаналізувавши практику формування доходів Державного бюджету в зарубіжних країнах, можна стверджувати, що ефективним досвідом для України було б запровадження таких заходів: збільшення ресурсів Державного бюджету через скорочення зайнятості у бюджетній сфері, однак скорочення управлінського апарату має здійснюватися в рамках проведення адміністративної реформи і передбачати, що першочерговим його завданням є підвищення якості суспільних послуг, а не досягнення економії витратів

бюджету; подолання високого рівня тінізації економіки її монополізації і корупції та збитковості легального підприємництва.

Список літератури:

1. Гасанов С.С. напрями формування фінансової політики в аспекті асоціації України з ЄС / С.С. Гасанов, В.П. Кудряшов, Р.Л. Баланін // Фінанси України – 2014.- №1.- С. 22-38
2. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ 4 Т. Т.1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформи / ДННУ Акад. фін. Управління – К., 2016
3. Єфименко Т.І. Динаміка доходів бюджету та валового внутрішнього продукту: методологія і методика порівняльного аналізу / Т.І. Єфименко // Наукові праці НДФІ. — 2004. — №1-2. — С. 11-21
4. Зварич О.В. Середньострокове прогнозування доходів бюджету та їх взаємозв'язок з макроекономічними показниками / О.В. Зварич // Фінанси України. – 2011, - №8, - С. 59-75;
5. Крисоватий А.І. Податки і фіскальна політика: Навчальний посібник / А.І. Крисоватий, А.І. Луцик – Тернопіль, 2003. – 312 с.
6. Костюк Н. Підсумки використання державного бюджету за 2015 рік / Н. Костюк // Казна України. – 2016, - №3(44) С. 13 – 16.
7. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк. — К.: ДННУ АФУ, 2009. — 600 с.
8. Федосов В.М. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрій. – К. : Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, 2012.– 871 с.
9. Фещенко Л.В. Бюджетна система України: Навчальний посібник / Л.В. Фещенко, П.В. Проноза, Н.В. Кузьминчук. – К.: Кондор, 2008. – 440 с.
- 10.Звіт про виконання Державного бюджету України за 2010 рік – [Електронний ресурс] .– Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147453>

- 11.Звіт про виконання Державного бюджету України за 2014 рік – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=257806>
- 12.Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://europa.eu>.
- 13.Виконання Державного бюджету. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main>
- 14.Про Державний бюджет України на 2015рік: Закон України від 28.12.2014 №80.VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

References:

1. Hasanov S.S. (2014), “Directions of development of financial policy in terms of EU Ukraine Association”, *Finansy Ukrainy*, vol 1, pp 22-38
2. (2016), *Derzhavnyj biudzheth i biudzhethna stratehiia v umovakh ekonomichnykh reform 4 T. T.1: Stabilizatsiia derzhavnykh finansiv u konteksti stratehii reform*, [State budget and the budgetary strategy in terms of economic reforms T. Vol.1 4: Stabilization of public finances in the context of the reform strategy], DNNU Akad. fin. Upravlinnia, Ukraine
3. Yefymenko T.I. (2004), “Dynamics of revenues and gross domestic product, methodology and technique of comparative analysis”, *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 1-2, pp. 11-21
4. Zvarych O.V. (2011), “Medium-term forecasting revenues and their relationship with macroeconomic indicators”, *Finance of Ukraine.*, vol 8, pp 59-75
5. Krysovatyj A.I. (2003), *Podatky i fiskal'na polityka: Navchal'nyj posibnyk* [Taxes and fiscal policy: Manual], Ternopil', Ukraine pp. 312
6. Kostiuk N. (2016), “Up using the state budget for 2015”, *Kazna Ukrainy*, vol. 3(44), pp. 13-16

7. Lysiak L.V. (2009), *Biudzhetna polityka u systemi derzhavnoho rehuliuвання sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: monohrafiia* [Fiscal policy in the state regulation of social and economic development of Ukraine: monograph], Kyiv, Ukraine pp. 600
8. Fedosov V.M.(2012), *Biudzhetna systema : pidruch.*[The budget system: textbook], Ekon. dumka, Tsentri uchbov. Literatury, Ternopil', Ukraine pp 871
9. Feschenko L.V. (2008), *Biudzhetna systema Ukrainy: Navchal'nyj posibnyk* [The budget system of Ukraine: Textbook], Kondor, Ukraine, pp 440
- 10.(2010), “Report of the State Budget of Ukraine for 2010”, *Zvit pro vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy za 2010 rik* [Online] available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147453>
(Accessed 15 June 2016)
- 11.(2014), “Report of the State Budget of Ukraine for 2014”, *Zvit pro vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy za 2014 rik* [Online] available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147453>
(Accessed 25 June 2016)
- 12.(2016), “Official site of the European Union”, *Ofitsijnyj sajt Yevropejs'koho Soiuzu* [Online] available at: <http://europa.eu>. (Accessed 12 June 2016)
- 13.(2015),” Execution of the State Budget.”, *Derzhavna kaznachejs'ka sluzhba Ukrainy*, [Online] available at: <http://treasury.gov.ua/main> (Accessed 18 June 2016)
- 14.(2014), “On State Budget of Ukraine for 2015”, *Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 №80.VII*, [Online] available at: <http://zakon4.rada.gov.ua> (Accessed 12 June 2016)